

SLÆDESPORTET

Nr. 51

Marts 2020

16. årgang

Knud Rasmussen Selskabet

Indholdsfortegnelse

Den gamle grønlandsfarer fylder 90 år Aage Sahlertz	316
Jagten på palæ-drengene	317
Eigil Knuth og Nordostrundingens Venus.....	324
Puttaartut - leger på isflager	327
Problemer for Russiske urfolk.....	327
Maliaaraq ULU (kvindekniv)	329
To mødre, fire fædre og syv søskende.....	329
Kunst i læ af polarcirklen.....	333

Knud Rasmussen Selskabet har på det sidste haft nogle givende arrangementer i Kraemers Hus i Charlottenlund. Det startede med forskellige gamle Grønlands film aftner. Fremmodet var ikke det bedste, men vi voksede med opgaven og begyndte at vise arktiske dokumentarer som vi fik eksklusive rettigheder til at vise. Det blev til halvdags begivenheder med grønlandskage og traktement. Vi beskæftigede os med Beringstrædets kulturer gennem film og foredrag samt udstilling af relevante bogemner. Gennem disse arrangementer åbner vi op for vores egne grønlandske og danske arktiske rødder. Derfor var der også nogle vidunderlige diskussioner blandt de fremmodte, der også tilkendegav stor tilfredshed med temaet. Denne succes vil vi selvfølgelig forfølge til efteråret. Vi bliver i Arktis og emnet kunne meget vel blive Sameland eller Sibirien. Bestyrelsen håber, at rigtig mange af vores medlemmer vil møde frem.

Kilaasi

Forside billede

Billedet viser grønlands ældste fundne konebåd (umiaq) som er beskrevet i den første artikel. Konebåden er 11 m lang og er bygget af drivtømmer fra sibirien. Konebåden er opendeligt beklædt med sælskind. Den er udstillet i Grønlands Nationalmuseum i Nuuk.

Foto Alma Petrussen februar 2020

De i artiklerne fremsatte synspunkter er forfatterens egne og dækker ikke nødvendigvis Knud Rasmussen Selskabets synspunkter.

Eftertryk af artikler kun med forfatterens tilladelse
Layout: Alu Petrussen
Oplag: 300 eks. ISSN 1603-9246

Den 13. januar fyldte den gamle grønlandsfarer Aage Sahlertz 90 år

I 1949 kom den 18-årige Aage Sahlertz med på Eigel Knuths ”Peary Land-ekspedition” (1947-50). Samtidig kom der også en grønlandsk fanger med, Karl Filemønsen, fra Akunak ved Egedesminde. Han skulle lære ekspeditionsmedlemmerne den ædle kunst at køre hundeslæde og jage landets vildt. Aage Sahlertz, der var med som altmuligmand, lærte hurtigt at køre med hundeslæde og han blev gode venner med Karl Filemønsen. Aage var også en dygtig skytte og det nød ekspeditionen godt af, idet han nedlagde mange moskusokser. Engang var han med hundeslæde på vej ind til et afsidesliggende område for at møde ekspeditionens geolog Troelsen. Pludselig får hundene færden af moskusokse og fanden tager ved dem, de styrter afsted. Slæden er tom og derfor går det nu tjept over stok og sten. For at bremse farten sætter Aage Sahlertz det ene ben imod en sten og fluks kommer benet under slæden. Heldigvis slap han med forskrækkelsen og kunne køre videre. I kikkerten ser han langt borte en trekantet stor sten, der ved nærmere undersøgelse viste sig at være geologens telt.

Aage Sahlertz fortæller om fundet af en varde fra Danmarksekspeditionen, hvor Knud Rasmussen under 1. Thule ekspedition havde lagt en besked i 1912.” Knud skrev, at der næsten ikke var noget vildt, men nu stod der altså 27 moskusokser og to kalve og gloede på os lige ved siden af” fortæller Aage Sahlertz, til Slædesporet. Da Knud

Rasmussen var der på stedet var der sne og han har ikke set landskabet som det Peary Land-ekspedition deltagerne oplevede ved sommertid.

Aage Sahlertz var sammen med Eigel Knuth, da han fandt Grønlands ældste umiak (konebåd) ude på Pearylands flade østpynt. Han og Knuth var ude og lede efter nogle spånkurve med proviant der var kastet ned med faldskærm. Aage Sahlertz befandt sig lidt højere oppe end Knuth. Pludselig ser han Eigel Knuth slå ud med armene og han skynder sig frem, idet han tror den anden har fundet kurven. Omkring 27 meter fra Eigel falder Aage Sahlertz nærmest over kurven med proviant. Det Eigel Knuth havde fundet var den historiske gamle konebåd. Mange år efter byggede en gruppe grønlandere en kopi af konebåden til Roskilde Vikingskibs museum. Aage Sahlertz og Eigel Knuth var med på jomfrurejsen på fjorden.

Læsning til natbordet:

Umiak'en fra Peary Land
(red) Jan Skamby Madsen og Keld Hansen

Vikingskibsmuseet 1980.
Nationalmuseets Arbejdsmark 1951s.
77-87.

Knuth, Eigel: Et umiak-fund i Pearyland.

Jagten på palæ-drengene

Af Henrik Elling

Artiklen blev bragt i tidsskriftet Tusaat i 2013, genoptrykkes her ved i slædesporet

Som i oldnordisk tid var det solhverv og især solhvervsfesterne, der markerede årtidernes skiften og årets gang for Eigil Knuth. For andre kan det være den første svale eller bøgen, som springer ud. Hos mig har det i mange år været telefonen. På et eller andet tidspunkt sidst på vinteren, gerne i en weekend og som regel ud på natten eller et godt stykke tid før morgengry, plejer den at vække mig, min kone og især min tiltagende børneflokk. Når min kone under dynen – alene efter at have lyttet til den insisterende måde fastnettelefonen, som ellers kun har en ringetone, ringer på – mumler, at ”det lyder som greven”, og ungerne, idet de kravler ud af sengene, erklærer, at nu er det morgen, så fornemmer jeg, at der igen må være gået et år. Helt sikker på det bliver jeg dog først, når jeg løfter røret, og en ældre herre, hvis identitet kun røbes af en vedvarende hylen fra et for højt stillede høreapparat, endnu engang fastslår, at ”til sommer bliver det min sidste ekspedition, men bagefter er der bøger at skrive”. Den eneste, som hvert år har troet, at den næste ekspedition ville være den sidste, er Eigil Knuth selv. Vi, der kendte ham, vidste, at han ville ringe til næste år og sige det samme, og at der altid ville komme en ekspedition til, og at han af samme grund aldrig ville få tid til at skrive bøgerne. Men i år burde vi have anet uråd. Sidst

han ringede, drejede det sig ikke om genvordighederne i forbindelse med ekspeditionsforberedelserne, men om hvorvidt man på en elektrisk skrivemaskine kunne slette noget, som stod tre linjer højere oppe i et manuskript! Og i stedet for de tilbagevendende omtaler af Eigil Knuths forestående sidste ekspedition til Grønland bragte de store dagblade i vinter anmeldelser af en bog, som han vitterligt havde fået udgivet. Og så da foråret nærmede sig, ringede telefonen ikke, for Eigil var død.

Assistenten

Da jeg for 11 år siden lærte Eigil at kende, var det arkæologen Eigil Knuth, jeg først mødte. Han skulle igen bruge en assistent – ”sådan nogen holder nemlig ikke så længe – så snart de duer til noget, forsvinder de”. Til ansættelsessamtalen var det ikke min arkæologiske paratviden, som jeg ellers havde brugt uger på at opfriske, der blev spurgt til. Eigil ville blot sikre sig,

Eigil Knuth fejrer sin 82-års fødselsdag den 8. august 1985 med udgravning af verdens nordligste ruin på Adam C. Knuth Site i Frigg Fjord, som efter Eigils mening var det smukkeste sted i Peary Land og derfor blev opkaldt efter hans afdøde bror. (Foto: Henrik Elling).

at jeg ikke var gift, ikke havde børn, og at jeg kunne arbejde på søn- og helligdage og om aftenerne, at jeg ikke udtalte Danmark Ekspeditionen som Danmarks-Ekspeditionen, og at jeg kendte breddegraden på Nordpolen. Det væsentligste kriterium – at jeg ikke måtte være kvinde – var jeg dog nær dumpet på. Men efter en længere forhandling lød tilbudet, at hvis jeg gav afkald på ca. en halv meter af min hårpragt, ville jeg få jobbet og komme med treenhalv måned i 1985 på hans ”sidste ekspedition” til Peary Land. Jeg accepterede naturligvis, men forud havde jeg dog måttet bedyre, at jeg var nært beslægtet med Christian Elling. Det var først måneder senere, at jeg indrømmede over for mig selv, at det nok ikke var min ukendte lillebror, Christian, han havde ment, men snarere hans tidligere læremester på arkitektskolen, forfatteren, kunsthistorikeren og professoren Christian Elling, hvis slægtskab jeg i øvrigt ikke kunne påberåbe mig.

Fem måneder senere – og på vej mod Kap Knud Rasmussen - klamrede jeg mig karseklippet til rygstykket af Eigils parka på bagsædet af en snescooter, som i rasende fart susede udover isen på Jørgen Brønlund Fjord i Peary Land. Fra Kap Moltke skulle vi ud og se de arkæologiske pladser i Jørgen Brønlund Fjord. Da jeg antydede betænkelighed med vor høje hastighed, beroligede min 81-årige chauffør mig med, at han ikke kunne se så godt mere. Så måtte jeg selv regne ud, at det var revnerne i isen, han ikke kunne se, og at sandsynligheden for at komme over en bred revne er ligefrem

proportional med scooterens hastighed. Første stop gjaldt bopladsen på Vandfaldsnæs. Det var ikke tilfældigt, at vi skulle begynde her, for det var her, det hele for alvor begyndte for Eigil i 1947.

I palæo-eskimoernes område

I hans dagbog kan man under den 30. juli 1947 læse om en dybt bevæget Eigil Knuth, som få timer efter at Catalinaen kl. 15.00 GMT for første gang havde landsat Dansk Pearyland Ekspedition i Jørgen Brønlund Fjord, befandt sig mellem nogle gamle eskimoiske teltringe på det sted, som i 1953 fik navnet Vandfaldsnæs.

Den følgende dag er Eigil tilbage på pladsen og i færd med at foretage sin første arkæologiske udgravning i Peary Land. Tårerne presser sig på, da han afdækker et par mikroflækker og et våbenblad af sort flint: at der har levet mennesker i verdens yderste afkrog, og at deres boliger og efterladte redskaber har ligget urørte til han kom fra en anden tidsalder og forstyrrede freden, er næsten mere, end han kan bære.

Men han bevarer det videnskabelige overblik og noterer om aftenen i dagbogen, at fundene må hidrøre fra Kap Dorset-kulturen.

Eigil havde tidligere deltaget i arkæologiske udgravninger i Grønland og under sydligere himmelstrøg. I Grønland havde han i 30'erne været med på Nationalmuseets norrøne udgravninger i Vestgrønland og på eskimoiske udgravninger i Nordøstgrønland. Men allerede i 1938 var han uafhængig af Nationalmuseet og andre institutionelle bånd. På Dansk Nordøstgrønlands

Ekspedition 1938-39 var han under store strabadser på hundeslæde trængt så langt mod nord som Antarctic Bugt sydvest for Nordostrundingen og havde undervejs foretaget arkæologiske rekognosceringer og udgravninger. Dengang havde han påvist, at de tidlige eskimoer – palæo-eskimoerne – engang havde beboet Nordøstgrønland. På Sophus Mullers Næs havde han således fundet et harpunhoved af Dorset-typen. Det var første gang, man i Grønland fandt sådanne uden for Thule-området. Nyerhvervelsen havde han fejret sammen med en af mine forgængere i embedet, grønlandereren Eli Kristiansen, ”med slagtning af den eneste paa Stedets Breddegrad værende Daase Sardines a l’huile d’olive fra Frankrigs Olivenlunde”. Men

Eigel Knuth og Claus Andreassen. (Foto: Henrik Elling)

arbejdet var blevet afbrudt af krigen, og det var først i 1947, at han havde mulighed for at genoptage det – denne gang længere mod nord i Peary Land. Da Eigel først havde fået farten af palæo-eskimoerne i Nordgrønland, kunne intet stoppe hans videre udforskning af dem. Selv fundresterne fra de senere eskimoer – Thule-kulturen – kunne i bedste fald blot distrahere ham i kortere perioder. I alt blev det

takket være en enorm viljestyrke til feltstationer og omkring 29 Pearyland Ekspeditioner, af hvilke flere var stort anlagte tværvidevidenskabelige ekspeditioner. Eigel fik aldrig helt afklaret det eksakte antal ekspeditioner, for ”skulle det tælles som ekspeditioner eller blot som ture” de par gange, det eneste formål med Peary Land-rejserne havde været at fejre sin fødselsdag?

Independence 1.

I takt med at de arkæologiske metoder blev forbedret, og den eskimo-arkæologiske begrebsverden blev defineret, formulerede Eigel de følgende år de teorier, som har gjort ham til en af de oftest citerede danske polarforskere i den internationale litteratur. I 1954 nåede han frem til det synspunkt, at hans fundmateriale ikke var identisk med fundene fra Dorset-kulturen i Vestgrønland og i Canada, og derfor var et nyt navn påkrævet. Knuth kaldte sin kultur ”Independence-kulturen” efter Independence Fjord i Peary Land. Navnet skulle samtidig medvirke til at understrege uafhængigheden af de vestgrønlandske fund, og man fristes til at tro, at det også skulle afspejle Eigils måde at drive sine ekspeditioner og sin arkæologiske virksomhed på. I 1956 kunne Knuth opdele kulturen i to kulturer. Ved brug af C-14 dateringsmetoden, som var kommet til kort forinden, påviste Eigel, at de fund, som var gjort på hævdede strandterasser i 11-21 meters højde over nutidens havniveau, tilhørte perioden 2400-2000 f. Kr., mens fundene længere nede mod kysten i 5-10 meters højde over havet kunne dateres til perioden

ca. 600-400 f. Kr. Den ældre periode kaldte han Independence I-kulturen og den yngre Independence II-kulturen. Eigil mente, at Independence I-folket oprindeligt udsprang af Denbigh-kulturen i Alaska. Da folket spredte sig østover til Canada, var der sket en opblanding med indiansk kultur, og i Canada havde de udviklet en særlig specialisering i moskusoksejagt. Herfra havde de fulgt ”Moskusoksevejen” langs det nordligste Canada og nord om Grønland til Peary Land, hvorfra de spredte sig ned i Nordøstgrønland. De mange fund af moskusokseknogler i møddingsresterne på de gamle bopladsler og det forhold, at Knuth aldrig fandt harpunrester i Independence I-folkets redskabsinventar, viste, at folket i meget høj grad baserede deres tilværelse på jagt af moskusokser. Også bopladsernes indlandsorienterede placeringer langs fjordene og ved søerne og borte fra Peary Lands yderkyster gav støtte for denne teori. I perioden ca. 2000-600 f. Kr. henlå Peary Land folketomt, men Nordøstgrønland var fortsat beboet nogle hundrede år. Omkring 600 f. Kr. dukkede der på ny mennesker op i Peary Land. Det var Independence II-folket.

... og Independence II

I mange år mente Eigil, at Independence II-folket indvandrede til Peary Land allerede omkring 1640 f. Kr. Imidlertid var de dateringer, som pegede langt bagud, foretaget på drivtømmer og polarpil. Men disse materialer er usikre dateringsmaterialer, da det er træets dødstidspunkt, som fastslås gennem C-14 dateringen, og

ikke hvornår Independence II-folket anvendte træet. Eigil nåede ikke selv at publicere ændringen i Independence II-folkets datering, men han var enig i, at Independence II-folkets ophold i Peary Land var kortvarigt, for i løbet af 1980’erne og 90’erne fik han en række af de ”gamle” ruiner gendateret ved brug af moskusokseknogler. Independence II-folket havde deres rødder i Canadas sene præ-Dorsetkultur eller den tidlige Dorsetkultur. Men Independence II-folket – mente Eigil – havde boet længere mod nord i Canada end Dorset-folkene. Fra Canada havde de ligesom deres forgængere fulgt ”Moskusoksevejen” nord om Grønland. For Independence II-folket i Peary Land spillede fangsten af sæler en større rolle, end den havde gjort for de første indvandrere, men igen var det moskusoksen, der udgjorde grundlaget for tilværelsen. Bosættelsen i Peary Land blev kortvarig. Hurtigt trak de ned i det mere gæstfrie Nordøstgrønland, hvor bl.a. bopladsernes placeringer langs kysterne og ude på øerne viser, at jagten på havpattedyr kom til at spille en central rolle.

Midtergangsboligen

På vores snescootertur i Brønlund Fjord var det Independence-folkenes boligruiner Eigil præsenterede mig for. Eigil var meget optaget af de palæoeskimoiske boligformer. For begge de palæoeskimoiske kulturer var midtergangsboligen den hyppigst forekommende. I mange år var midtergangsboligruinerne kun kendt fra ”Eigils område” dvs. i Peary Land og Nordøstgrønland, men i de senere årtier er de også rap-

porteret fra Vestgrønland og arktisk Canada. I midtergangsruinen omkranser hovedstore sten et boligareal, som typisk har en diameter på 4-6 meter. Stenene har tjent til at holde en teltdug af skind på plads over boligen. Selve midtergangen, som er anlagt på gulvet, består af to parallelle rækker kantstillede sten – oftest tynde fliser, med en indbyrdes afstand på 40-80 cm. Centralt i midtergangen er anlagt et ildsted ved at sætte to rækker kantstillede stenfliser vinkelret inde i midtergangen. Midtergangen opdeler boligen i to gulvarealer, som har udgjort briksepladserne for en kernefamilie. Her gøres de fleste oldsagsfund. Man må forestille sig, at gulvene har været dækket af moskusokseskind, og at familien har tilbragt en stor del af den mørke vintertid inden-dørs. Man har syslet med de daglige gøremål i det svage lys fra ildstedet og våbenspidser, knivblade og andre små stenredskaber er sammen med synåle af ben og tand forsvundet mellem skindene og mellem stenene i midtergangen, for først at dukke op igen årtusinder senere under Eigils graveske. I selve ildstedet finder man de forkullede rester af drivtømmer og polarpil, som har tjent som brændsel i ildstedet, og som Independence-folkene har kunnet finde rigeligt af i alt fald i begyndelsen af bosætningsperioderne. I midtergangene findes også knogleresterne fra fangstdyrene, flest moskusokseknogler, men også ben fra forskellige fuglearter, ørred, sæl, ræv, hare, isbjørn m.v.

Eigil Knuths Palæ

Til daglig omtalte Eigil både Independence I- og Independence II-folket

som ”palæ-drengene”, hvilket var en lettere omskrivning af termen ”palæo”-(eskimoisk) kombineret med en henvisning til boligformen. Palæer ville jeg nu ikke ligefrem have karakteriseret boligerne som, men jeg respekterede naturligvis, at Eigil greve Knuth qua sin herkomst vidste mere om den slags end jeg selv. Og

Eigil Knuths palæ med blafrende oversejl på den sidste lejrplads på Île de France. (Foto: Henrik Elling)

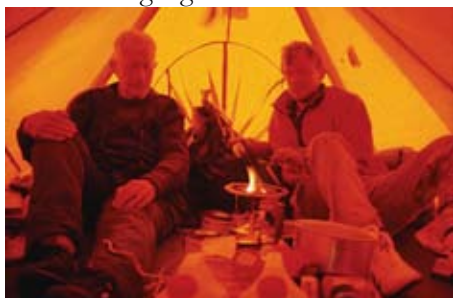
for Eigil havde midtergangsboligen vitterligt palæ-lignende status. Da vi steg ud af helikopteren på Lambert Land i Nordøstgrønland, den første teltlejr jeg skulle dele med Eigil, lød kommandoen ” ... og så kan du springe ud og låne af palæ-drengene”. Da jeg ikke sprang prompte, men blot som sædvanlig blev stående med et desorienteret udtryk i ansigtet, forklarede han, at det drejede sig om, at jeg skulle få teltet slået op og anlægge en midtergang inden i det ved at låne af de stenfliser, som fandtes i landskabet, og som palæ-drengene ikke selv havde anvendt til deres midtergangskonstruktioner. Det var det lille gule tomands bomuld-stelt, som Eigil selv havde designet i 1950’erne, med midtergangen og udsigt over havet eller fjordene, som

har været rejst næsten overalt i Peary Land, som var Eigils Knuths Palæ, og det var her han allermest nød at opholde sig. Da jeg påpegede, at jeg ikke kunne finde oversejlet, forklarede han, at når der ikke var bund i et telt, skulle man heller ikke bruge oversejl. ”Nå nej”, svarede jeg og fandt om natten, da det regnede, ud af, hvad han mente. Jeg ville nok have valgt formuleringen, at når der ikke er oversejl, er det godt, at regnvandet kan løbe ud der, hvor teltbunden skulle have været. Nogle år senere besøgte jeg sammen med Claus Andreasen fra Grønlands Landsmuseum Eigil på hans sidste lejrplads på Ile de France i Nordøstgrønland. I mellemtiden var jeg blevet afløst af tre nye assistenter, og det var lykkedes dem i nogen grad at få moderniseret lejrforholdene. Bl.a. havde Eigil medgivet, at det var nødvendigt med yderligere et tomandstelt, og desuden havde han hårdt presset fået specialfremstillet to oversejl af plastikpresening. Da vi ankom, havde de allerede været på pladsen i nogle uger. Eigil var i svært godt humør, hvilket var mere end man kunne sige om assistenterne, som i øvrigt alle var krøbet sammen i det ene telt. De var nemlig kommet til at bytte om på oversejlene, da de rejste teltene. På Ile de France, hvor der står en næsten konstant, stiv kuling ind, betød dette, at oversejlene vibrede i vinden med en lyd som bedst kan sammenlignes med støjen fra et trykluftsbør. Når de bad om lov til at bytte om på oversejlene, forklarede Eigil dem, at det var der ikke tid til, og i øvrigt kunne det ikke betale sig, for de skulle kun være der et par måneder.

Da jeg spurgte Eigil, hvordan han selv kunne sove i den støj, svarede han ved at slukke for sit høreapparat.

Monsieur Primus og Kilderen

Indretningen i Eigils telt var styret af en fast tradition, ligesom den formentlig har været for Independence-folkene. Til venstre for midtergangen var Eigils liggeunderlag, sovepose og dagbog placeret, og højre side af teltet var assistentens plads. På en flad sten i midten ”boede monsieur Primus” – sådan skulle primussen nemlig tituleres for at vise den behørigt respekt. ”Kilderen”, som var primusnålen, der blev brugt til at rense dysen i monsieur Primus, når han hvædede for meget, skulle altid ligge ved siden af. I midtergangens fodende havde

Eigil Knuth, monsieur Primus og en assistent i teltet i Peary Land. (Foto: Henrik Elling).

gryden, kedlen og provianten deres pladser, mens radioen skulle ligge ved siden af Eigil i midtergangens hovedende. Om aftenen, når dagens arkæologiske gravearbejde var afsluttet, gik tiden med madlavning, opvask, te og især dagbogsskrivning, som Eigil kunne bruge timer på. Men også radioen spillede en central rolle. Med den kunne han to gange i døgnnet, når

Station Nord og Danmarkshavn og de videnskabelige ekspeditioner i Nordøstgrønland og Peary Land havde deres faste radiokontakt, givt sit besyv med om alt, hvad der rørte sig i området – en mulighed, som han aldrig undlod at benytte. For mandskabet på Station Nord har radioen utvivlsomt haft samme rolle, som telefonen havde for mig i København. Når de daglige opkald fra Eigils radio pludselig udeblev, samtidig med at den første sne begyndte at pudre landskabet, har man sikkert for alvor fornemmet, at man gik en lang mørk vinter i møde.

Nu vil jeg ikke mere

På det tidspunkt var Eigil allerede tilbage i Carl Johans Gade på Østerbro og i fuld gang med over telefonen at orientere venner og kollegaer om udbyttet af sommerens aktiviteter. Og Eigil udåndede da også ved telefonen med det uafsluttede arkæologiske arbejde, assistenterne og smerterne som de sidste tanker – ”der er så meget, der skal gøres færdigt mine medhjælpere kan ikke – de duer ikke til noget... .. smerterne er for store, nu vil jeg ikke mere”, var de sidste ord. Selvom Eigil til det sidste yndede at udstille os – assistenterne – som uvidende og inkompetente, tror jeg, at der er rigtigt mange af de nuværende danske polarforskere, der ligesom mig føler, at den hårde tid på skolebænken hos Eigil og Danske Pearyland Ekspeditioner har en stor del af æren for, at vi har haft mulighed for blive i det videnskabelige miljø omkring Grønland. For Eigil var god til at inddrage og oplære unge forskere og studerende på

sine ekspeditioner ikke blot inden for sit eget forskningsfelt, men også fra andre faggrene, og Danske Pearyland Ekspeditioner kom derved til at medvirke som indslusningsport til de statslige forskningsinstitutioner. Eigils arkæologiske virke er af et omfang, som en artikel af denne længde ikke på nogen måde kan yde retfærdighed. I alt fik han udforsket mange hundrede jordfaste fortidsminder fordelt på 64 Independence I bopladser og 28 Independence II pladser samt en række bopladser fra Thule-kulturen. I de senere år er der ganske vist debatteret om Independence I og II-kulturene kan betragtes som selvstændige kulturer, eller om de er udløbere af præ-Dorset og Dorset-kulturerne, som kendes fra andre dele af det østlige Arktis. Udfaldet af denne diskussion er imidlertid uden betydning for den enorme faglige værdi, som Eigils indsats må tillægges, og uden betydning for det forhold, at udforskningen af Nordgrønlands arkæologi altid vil være uløseligt knyttet til Eigil Knuths navn.

Ildstedet i en Independence I-ruin (Foto: Henrik Elling).

Eigil Knuth og Nordostrundingens Venus

Af Erik Winther

Hvordan billedhuggeren og arkæologen Eigil Knuth i det mennesketomme Nordøst Grønland mødte en kvinde fra for længst forgangne tider.

Året var 1938 og Eigil Knuth tog en for hans liv skæbnetung beslutning. I stedet for at tage tilbage til Ammassalik, og gå videre med billedhuggerarbejdet, der havde båret så rig kunstnerisk frugt, bestemte han sig for at tage op til Nordøst Grønland for at beskæftige sig med arkæologiske udgravninger. De udgravninger han forsatte med frem til sin død i 1996.

Allerede på dette tidlige tidspunkt af sin forskning fokuserede Eigil Knuth på vidnesbyrd om landets oprindelige beboere som ingen hvid mand i disse nordlige utilgængelige egne nogensinde havde truffet i levende live. Mylius-Eriksen havde på Danmarks-ekspeditionen fundet mange vidnesbyrd om folk som engang havde boet og levet der. Katastrofen på Danmarks-ekspeditionen, hvor Mylius-Eriksen omkom sammen med to af sine kammerater: Jørgen Brønlund og Høeg Hagen, satte en stopper for al yderligere forskning. Det var nu op til Eigil Knuth at påbegynde den arkæologiske kortlægning af disse fjerne folkeslags verden. Et arbejde der resulterede i opdagelsen af to palæoeskimoiske kulturer: Independence 1 (omkring 2200 f.Kr. til 2000 f.Kr.) og Independence 2. omkring år 800 f.Kr. til 200).

Nordostrundingens Venus

Der i året 1938, efter den første over-

vintring, tog Eigil Knuth ud på en slædefærd sammen med grønlænderen Eli Kristiansen. Efter halvanden måneds slædekørsel nordpå nåede de endelig deres mål, nemlig de husruiner som Mylius-Eriksen havde aftegnet på sit kort 32 år tidligere. Nærmere betegnet Sophus Müllers næs ved det nordøstlige hjørne af Amdrup Land. Grave arbejdet begyndte straks og gav flere gode resultatet: harpunspidser, en pilespids, en skifferkniv. Eigil Knuth fik efterhånden gravet sig frem til kvindepladsen og her fandt han et fund der gav fantasien vinger. Pludselig trillede en lille 6,3 centimeter stor elfenbens kvindefigur ud af den halvfrosne jord. Oplevelsen skildrer Eigil Knuth som et møde med en person fra det nu for længst forsvundne folk. Samtidig er det for ham, der selv var kunstner og billedhugger, et uventet æstetisk eventyr, men lad ham selv fortælle:

”Jeg sad med det lille mesterværk mellem fingrene alene derude i sneen og betragtede hende opmærksomt for at læse mig til så meget som muligt om dette lille væsen, - det første menneske jeg mødte efter mere end en måneds rejse. Hvordan havde hun været, næsets dronning, hun, der engang havde fyldt det hus, hvori jeg sad, med sin snak. Hun havde været lidt skrutrygget med deller i nakken, i det hele taget godt i stand, en tomme også med deller over knæene, fede lår og lægge og lidt mave. Hun havde været over sin bedste alder, sådan omkring de 35 – i besiddelse af dobbelthager – og hun havde været en smule tvær og halvgnaven. Hun så også ud til at have haft temperament, måske slet ikke så

gnaven, når jeg betragtede hende nærmere, nej, tværtimod fuld af humor, kun en tilsyneladende muthed, der, som jeg kendte det så godt fra Ammassalik, dækkede over den erfarne eskimokvindes ironi og udprægede satiriske humor overfor omverdenen.

Og hun, dette lille sprællevende kvindemenneske, som jeg nu sad og trykkede på maven, var dømt til indlemmelse i et oldtidsmuseum, og lægges på række med snese af ligeegyldige ting, dræbt som en sommerfugl, der var sat på nål.” (“Nordpolens Venus” i ”Tanker ved Tingene” af Eigil Knuth).

Figuren blev dateret til tiden omkring 1300 til 1500 E.v.t. og regnes for at stamme fra Thulekulturen.

Æstetisk åbenbaring

Eigil Knuth fabulerer over den overraskende æstetiske oplevelse i ødemarken, idet han med det samme anskuer den lille figur som et kunstværk mere end et stykke etnografika. Etnografisk identifikation ville kræve en større indblik i konteksten han ikke vidste meget om. Omvendt ville enhver etnografisk eller arkæologisk spekulation blokere for den rene æstetiske oplevelse.

Uden for kontekst

En æstetisk betragtning af etnografiske genstande opstod for omkring hundrede år siden, da europæiske kunstnere i deres søgen efter nye udtryksmåder nærmest faldt over naturfolkernes kunstneriske udtryksformer. Picasso er et godt eksempel. Det siges, han fik en chokagtig oplevelse, da han første gang blev konfronteret med afrikanske masker på Musée d'Avignon. Imidlertid var det slet ikke kunstprodukter Picasso så der på museet, men alle mulige former for magiske objektiviseringer af festen og hverdagens genstande. I urfolkernes samfund var der få eller ingen specialister og derfor heller ingen kunstnere. I inuitsproget fandtes intet ord for kunst.

Først med kontakten til europæerne dannes et nyt ord: eqqumiitsuliaq (noget mærkeligt der er tillavet). Eller som den samiske digter Nils-

Aslak Valkeapää siger ”i samekulturen har der aldrig eksisteret kunst”. Videre siger han, at på den anden side så var alting kunst for samerne, og alle samer kunstnere. Fangstredskaberne skulle være smukke, mente man, i det gamle østgrønlandske samfund. Det tiltrak

Nordostrundings Venus

fangstdyrene så skønheden bar på denne måde sin egen magi. Da Eigil Knuth pludselig sad med den lille figur i hånden, var den adskilt fra sin sociale eller magiske kontekst og han tolkede den ud fra denne situation rent æstetisk.

Hans tanker om figures skæbne på et etnografisk museum fik mig til at tænke på den franske forfatter og kulturminister under Charles de Gaulle (1959-69) André Malraux og dennes tanker om kunstmuseet. På museet foregår der en metamorfose mellem udstillingsgenstandene ved, at de her sidestilles med andre genstande og kunstarter. Gennem dette møde mister værket sin oprindelige egenart for at tale det samme sprog. Madonnaer, guder, portrætter, feticher og ritualmasker, som alle har tjent en hensigt uden for kunsten, bliver her til statuer, malerier, kort sagt: kunstværker med en værdi i sig selv. Gennem dette perspektiv vil jeg gendrive Eigil Knuths nedslående tanker om den lille elfenbens figurs skæbne, for gennem museets metamorfose vil en masse mennesker få nøjagtig samme æstetiske nydelse som Eigil Knuth selv fik deroppe i Nordgrønland, da den lille figur trillede ud i hånden på ham.

Læsning om moderne kunsts inspiration fra urfolkene, se artikler i Slædesporet:

Slædesporet Nr.43 august 2016:

”Smilets fisk – fiskens smil” af Claus Oreskov

Slædesporet Nr. 44 december 2016:

”Qarrtsiluni” af Claus Oreskov og Michael Hauser.

Puttaartut - leger på isflager

Om foråret, hvor havisen bryder op, er det en populær drengeleg i Arktis at løbe på isflager. Jo hurtigere man løber, jo mindre isflager kan man ramme.

Det gælder om at ramme de mindste isflager og gennemføre legen hurtigst. Vandet er iskoldt og det sker, at en dreng ryger i. Samtidig er det ikke normalt, at man kan svømme, så det er en risikofyldt leg, hvor drengene kan vise hvor modige de er.

Straf for små ulovligheder

I Nanortalik brugte man at klippe små lømler, der havde begået ulovligheder, pilskallede. Så kunne de nemlig ikke deltage i puttaartut legen, fordi man så ikke kan hive dem op ved håret, hvis de skulle falde i det iskolde vand. Derved var de udelukket fra legen også fordi de fleste som sagt ikke kunne svømme. Slædesporets layout'er, Alu, husker fra sin barndom, engangda han under den farlige leg røg i vandet. Det var særdeles farligt, fordi han havde store skridt støvler på (gummistøvler der når op til midten af låret), der hurtigt blev fyldt med vand. Når de andre drenge forsøgte at hjælpe ham op, opgav de, fordi isflagen sank når de kom ud til kanten. De ville ikke selv blive våde, fordi de vidste, at der vankede derhjemme! Alu kæmpede for at komme op i omkring 10 minutter uden held. Heldigvis lykkedes det ham at befri sig fra de tunge og vandfyldte skridt støvler. Nu lykkedes det at komme op på en isflage, men hermed var problemerne ikke forbi. Hjemme måtte ingen vide noget og gode råd var dyre. Hvis forældrene opdagede, at man havde leget med isflagerne ventede der fysisk afstraffelse.

I en fart fik Alu tøjet af og sammen med vennerne forsøgte de at vride vandet ud. Derhjemme fik han lige tid til også at give tøjet en omgang i vaske centrifugen. Lige meget hjalp alle disse anstrengelser, for tøjet lugtede langt væk af hav.

Nu faldt der brænde ned og Alu lovede han aldrig ville gøre det igen. Som altid med den slags fromme løfter holdt det til næste gang der var en mulighed for at lege Puttaartut.

Problemer for Russiske urfolk

Af Claus Oreskov

Det har vakt nogen opmærksomhed i verdenspressen også i Grønland og Danmark (Sermitsiaq og Politiken), at man i Rusland har lukket Center for Bistand til urfolkene i Nord. Vi ser lidt på sagen for om muligt at få flere nuancer frem.

På anmodning af Justitsministeriet for Den Russiske føderation forbød byretten i Moskva Center for Bistand til urfolkene i Nord.

Juridiske eksperter i Rusland oplyser, at hovedårsagerne for lukningen af centret er de samme som rammer hundreder af ngo'er udover hele landet, nemlig: uddannelsesaktiviteter uden den nødvendige tilladelse, ingen juridisk bankbog (der gør det muligt for skattemyndighederne at efterse ngo'ens bank aktiviteter), unøjagtige oplysninger om lokale aktiviteter. Det blev især bemærket, at centret siden 2017 ignorerede forskellige krav og anmodninger fra Justitsministeriet. Man lagde også vægt på, at centret har status som en interregional organisation, men ikke

har nogle kontorer i regionerne.

Dagen efter Moskvas byrets kendelse udtalte centrets formand, Rodion Sulyandziga, i en åben erklæring, at dette var ”et fortsat pres på organisationen og dens ledelse for at forsvare rettig-hederne for de nordlige urfolk.” Efter hans mening satte dette ”de nordlige urfolk langt tilbage i forhold til at få adgang til fordomsfri retfærdighed.” Centret planlægger at appellere retsaf-gørelsen. ”Vi vil fortsætte vores arbejde med at beskytte de mest usynlige og sårbare dele af urfolks samfundene. Norden, Sibirien og Fjernøstens urfolk udgør den sidste barriere for udnyt-telsen af naturressourcerne i Arktis” understregede han og erklærede at Center for Bistand til urfolkene i Nord har særlig status og akkreditering hos FN-agenturer og -strukturer.

Nogle udsagn fra lederne af de op-rindelige folk i Rusland på Rodion Sulyandzigas åbne erklæring

”Denne erklæring er ikke kun usand, men også en fornærmende over for organisationer som Sammenslutningen af urfolks minoriteter for Norden, Sibirien og Fjernøsten (RAIPON), Associationen for de Fin-Ugriske folk, Informations- og uddannelsesnetværket for urfolk” Llioravetlean ”. Disse organisationer har med succes arbejdet på flere internationale fora og er blevet bemyndiget til FN længe for Center for Bistand til urfolkene i Nord fik ngo status i FN's forum for urfolk.

Gulvaira Kutsenko formand for Llioravetlean understreger, at det at have en international status ikke er ”et sikkerhedsinstrument, der giver dig mulighed for at bryde loven.” ”Tværtimod pålæg-

ger dette organisationen et ekstra ansvar med hensyn til at levere komplette og objektive oplysninger. Rapportering skal ikke kun være rettet til FN eller nationale tilsynsmyndigheder, men også overfor de folk, på hvis vegne organisationen arbejder,” sagde Kutsenko. Hun mindede om, at Rodions bror, Pavel Sulyandziga, har forladt Rusland og søgt politisk asyl i USA. Efter hendes mening er det kun dem, der ”er en del af urfolkernes daglige liv”, som kan repræsentere deres organisationer. ”Jeg er sikker på, at Rodion Sulyandziga bevidst undlod at sende Centrets rapporter til justitsministeriet. Mest sandsynligt forbereder han, ligesom sin bror, at få permanent ophold i USA. Han venter bare på en mulighed, og det ser ud til, at den er kommet,” konkluderer Kutsenko.

Præsident for foreningen til beskyttelse af de oprindelige folks forfatningsmæssige rettigheder Alexander Lambin beskriver Rodion Sulyandzigas udsagn som et forsøg på at maskere sin egen

Urfolk i Rusland, her samer på Kolahalvøen

uagtsomhed.” Han understregede, at alle organisationer i Den Russiske Føderation er forpligtet til at overholde de juridiske regler.

”Hvis Hjælpecentret positionerer sig som en menneskerettighedsorganisation, der går ind for at fremme demokratiske reformer, er det forpligtet til først og fremmest at sørge for en ordentlig formel rapportering og ikke at bruge urfolkene, som et skjold til at dække deres egne overtrædelser af loven. Der er én lov der gælder for alle, siger Lambin.

Vladimir Klimov

Næstformand for RAIPON Vladimir Klimov bemærkede, at i de sidste fire år har hans organisation og Rodion Sulyandzigas ngo så godt som aldrig mødtes.

”Jeg har arbejdet med urfolks anliggender i 16 år, og jeg kan sige, at Rodion hovedsageligt var rettet mod internationale aktiviteter og ikke mod arbejde i regionerne. Derfor er det en overdrivelse at sige, at en af de førende organisationer til urfolkernes beskyttelse er lukket. Få i Rusland har hørt om denne organisation”.

Center for Bistand til urfolkene i Nord,

positionerede sig som en organisation, der leverede informativ, uddannelsesmæssig, juridisk bistand til oprindelige folk, men efter loven har de ikke levet op til dette.

I 2015 blev centret registreret som en ”udenlandsk agent”, en betegnelse på foreninger der ulovligt modtager støtte fra udlandet. Ifølge Ruslands justitsministerium findes der dog mere end 5000 anerkendte ngo'er i Rusland. Rusland oplever både terror og etniske krige og på den baggrund er man måske mere ømfindtlige overfor forskellige civilsamfunds grupper, der får finansiel støtte

Maliaaraq ULU (kvindekniv)

Ulu og brevet

Af Birte Haagen

Maliaraq kender vi først og fremmest som forfatter til en række bøger om kvinder i Grønland samt grønlandske fortællinger baseret på interviews hun har foretaget og optaget på bånd. Hun mødte min nu afdøde mand, Palle Kjerulff-Schmidt, til et forfatterseminar

på Knud Rasmussens højskole i Sisimiut. De blev gode venner og da de begge var tilbage i Danmark, sendte hun ham sin families ulu med dette brev:

Søborg 26.aug.1982

Kære Palle.

Hermed den ulu, som jeg lovede dig i Grønland. Den stammer fra Frederiksdal, nær KAP FARVEL. Men det er den type, som bruges i hele Vestgrønland. Denne her er blot blevet ret lille i selve kniven af nogen brug, af megen slibning. Jeg vil gerne være meget glad for at få nogle fotos fra Sisimiut ikke andre steder fra og naturligvis fra vores fantastiske motorbådstur Sisimiut-Kangerlussuaq, hvis du har taget billeder på den tur. Det forudsætter ikke, at jeg selv er med på billederne. Blot på de ture jeg deltog. Vi laver en byttehandel på den måde. Er det godt? Mange hilsener fra Maliaaraq

Maliaaraq Vebæk

CV:

Fulde navn: Marie Atalie Qutaraq Kleist, gift Vebæk 1917-2012
Født i Frederiksdal/Narsaq Kujalleq, hvor hendes far var kateket og butiksbestyrer.
Boede fra sit 10ende til 14tende år

hos sine morforældre i Lichtenau, hvor morfaren var præst på den tidligere herrnhutiske missionsstation. På efterskolen i Aasiat. Uddannet småbørns- og gymnastiklærer på Th.Langs seminarium i Silkeborg. Elev på Ollerup gymnastikhøjskole. Sejlede med skibet ”DISKO” hjem til Grønland og der ombord mødte hun sin senere mand, arkæologen Leif Chresten Vebæk. De ventede på hinanden mens 2.verdenskrig stod på, og blev så gift da der igen blev samfærdsel mellem Grønland og Danmark. 1981: ”Bussime Naapineq” (Historien om Katrine). Roman. 1982. den grønlandske forfatterforenings pris 1983: ”Sange fra Sydgrønland”, indsamlet og bearbejdet af Johan Kleist. 1990: ”Navaranaaq og andre. De grønlandske kvinders historie”: 1995: ”Besøg hos Havets Moder”, sagn genfortalt efter den sydgrønlandske tradition. 1997: ”13 år efter”. Roman. 1997-98: Nordisk kvindelitteraturhistorie. Forlaget Rosinante År 2000: dansk udgave af samme 2001: ”Tusarn! Sydgrønlandske fortællinger”. Red. Vagn Steen. Ill. Anne Birthe Hove. Atuakkiorfik2001 2001: Modtog Grønlands Hjemmestyrers Kulturpris (fra Naalalikassuisut) i kulturhuset Katuaq – overrækkelse og promovering af Jonathan Motzfeldt. 2001 omtale i Den store danske encyklopædi

To mødre, fire fædre og syv søskende

Af: Salo Kunak, Kulusuk

Tekstboks: Salo Kunak fra Kulusuk i Østgrønland fortæller sin livshistorie til ”Slædesporet”. Livshistorien vil fortsætte i de kommende numre af Slædesporet, hvor der også bliver fortalt om store åndemanere blandt Salo Kunaks forfædre. Man kan også høre Salo Kunak selv på podcast på Soundcloud. Søg efter Knud Rasmussen Selskabet på Soundcloud, og der vil være flere forskellige podcasts.

Mit navn er Salo Kunak, og jeg er født i Kangârsuk ved Kap Dan ved Kulusuk i Østgrønland i 1950. Selve Kangârsuk er en lille ø syd for Kulusuk-øen, der bruges som bo- og fangstplads. Ved højvande skal man sejle derover, ved lavvande er der et enkelt sted, hvor man kan gå over. Kangârsuk ligger ca. 11 km syd for Kulusuk bygden. Min morfar havde dér en fangsthytte, hvor taget var lavet af amerikansk telt og tagpap, og væggene af sten og tørv. Huset var helt tæt. Al opvarmning, lys og madlavning foregik ved tranlampen, som min mormor passede. Min mor fødte mig i dette hus.

Da jeg var omkring et år gammel hærgede der en epidemi blandt grønlandske børn. Børnene døde i forbindelse med at de græd og tog en dyb indånding. Jeg fik også den sygdom, og min familie kæmpede med mig i lang tid for at holde liv i mig blandt andet ved at stikke en finger i munden på mig for at presse tungen frem, men lige meget hjalp det. Jeg var blevet helt blå og var

holdt op med at trække vejret. Da tog min morfar mig og tog mig med ind i en anden del af huset, og på gulvet var der store sten i en slags trekantet form. Her lagde han mig og pustede mig én gang i enden og to gange i munden, og da luftstrømmene mødtes inde i mig, kom jeg til live igen og fik farve i kinderne. Jeg vidste ikke min morfar var åndemaner, før jeg blev voksen, og at han kunne vække døde til live, ligesom han havde gjort med mig.

Salo Kunak

Kulusuk ændrede sig meget, mens jeg voksede op. Det var dér amerikanerne under deres imperialistiske besættelse lavede landingsbane og radarstation i 1958. Der blev anlagt 21 km vej op til en fjeldtop, hvor radaren blev anbragt. Da der var flest udstationerede, var der 2500 amerikanske soldater, og samtidig boede der omkring 400 grønlandere, primært fangere med familier. Amerika-

nerne boede adskilt for sig selv, men forholdet til lokalbefolkningen blev efterhånden blødet op, og amerikanerne kom gerne til fest i bygden. Mindst ti grønlandske kvinder fik da også børn med amerikanske soldater, dog ikke min mor. Nogle af de børn er senere rejst til Amerika og har bosat sig dér. Jeg kender selv to søskende, som nu bor i North og South Dakota. Både kvinderne, der havde forhold til de amerikanske soldater, og børnene med amerikanske fædre var accepterede i lokalsamfundet.

Der var derimod lidt anderledes og vanskeligt for min mor. Min biologiske far kom oprindeligt fra Narsarmijit (Frederiksdal) i Sydgrønland. Han var kateket fra 1948 – 52 i Kulusuk, og det var dér, han mødte min mor, Thala Rosalia Ada Natseq Kunak. Min mor var kivfak hos kateketen, og de var selvfølgelig ikke gift, da han havde en kone i forvejen. Så da min mors graviditet blev synlig, blev der udpeget en anden mand som min far, for det var helt uhørt, at en kateket kunne få børn uden for ægteskab. Min biologiske far var fra Sydvestgrønland og var en kendt oplysningsmand. Befolkningen i Kulusuk kunne godt lide ham, og de ville ikke have, han blev smidt ud, selvom han fik børn udenfor ægteskabet. Derfor blev der udpeget en anden mand, som min far. Jeg havde selv kun en overfladisk tilknytning til ham. Han blev heller ikke gift med min mor, for han havde også en anden kone i forvejen.

I starten voksede jeg hverken op hos min mor eller nogen af min fædre, men derimod hos min mormor og

morfar, som det også er almindeligt i Grønland. Jeg betragtede selv min morfar som min far, og min mormor kaldte jeg for min mor og min rigtige mor for moster. Først da jeg var 12 år gammel fik jeg at vide, at min moster var min rigtige mor. Min morfar hed Erneerajiga Wilhelm Kunak (Erneerajiga = min lille søn) og var ikke kun fanger, men havde også et stort kunstnerisk talent. Han har lavet mange tupilakker og husflid. Min mormor Karna Kunak ville ikke have, at jeg skulle være fanger ligesom min morfar, det var alt for risikabelt.

Da jeg var 8 år fik min mor en anden mand Poul Erik Thorsen, som var dansk, og som altså blev min stedfar, og det blev ham, jeg senere betragtede som min far. Han kom til Kulusuk i 1959 og var køkkenchef med blandt andet 7 kokke under sig. Han kom oprindeligt fra Skagen, men solgte sine trawlere for at bosætte sig i Kulusuk efter han havde giftet sig med min mor. Han arbejdede først for amerikanerne ved DAC (Danish Arctic Contractors). Efter amerikanerne forlod Kulusuk, overtog den danske stat landingsbanen. Min stedfar købte et hus i Kulusuk for at bosætte sig dér. Han giftede sig med min mor og levede i en periode af at male malerier. Amerikanerne var meget interesserede i hans billeder. Han solgte f.eks. et billede for 6.000 \$. I slutningen af 1960'erne fik han en stilling som reservedelsforvalter i GTO (Grønlands Tekniske Organisation), og familien flyttede til Ammassalik. Det var min stedfar, der lærte mig at lave mad, og det er stadig mig, der laver mad hjemme også til min kone, selvom

hun er ernæringsassistent. Min stedfar Poul Erik var far til mine tre yngste søskende. Det blev alle tre piger, og de bor alle tre i Danmark nu. Den ældste af dem bor i Skals og er mekaniker. Mens jeg boede hos min mormor og morfar og før min mor blev gift med Poul Erik fik hun fire andre børn med forskellige mænd. Efter mig kom en pige, som døde helt tilbage i 1980. Derefter kom min lillebror Anders. Han blev udlært tjener, og har været kok på skibe i dansk farvand. Han døde i slutningen af 1990'erne efter han havde fået en transfusion med HIV-inficeret blod i forbindelse med en operation på Rigshospitalet. Han flyttede hjem til Ammassalik og døde der, men der blev ikke talt om hans sygdom. Han fik 100.000 kr. i erstatning og hans eneste datter fik penge indtil hun blev voksen. Efter Anders kom min lillebror Knud, som også havde en dansk far. Min biologiske far mødte jeg først i 1967 i København, hvor jeg var under uddannelse. Min onkel, som også var i København på det tidspunkt, hvor han var på vej til Ittoqqortoormiit (Scoresbysund) som handelsassistent, introducerede min far for mig. Den gang skulle men rejse via København først for at komme til Ittoqqortoormiit. Jeg var jo kun 17 år gammel på det tidspunkt og var helt fremmed overfor min far, så vi talte ikke sammen, men kiggede mest på hinanden. Han blev senere uddannet præst og kom også til Ittoqqortoormiit i 1984.

KNUD RASMUSSEN SELSKABET

Bestyrelse:

FORMAND

CLAUS ORESKOV
30722576 • info@infor.dk

NÆSTFORMAND

JACOB MOTZFELDT KYED
53535025 • jkyed@hotmail.com

KASSERER

NANCY PEDERSEN
40307409 • nancypedersen@live.dk

SEKRETÆR

BIRTE HAAGEN
30528235 • tinok.birte@email.dk

BESTYRELSESMEDLEM

ERIK FLEISCHER ("BARN")
40797921 • barn.fleischer@gmail.com

SUPPLEANTER

JYTTIE BLOCH-KELSEN
45819695 • jytte-bloch-kelsen@privat.dk

NAJA MIKKELSEN

nm@geus.dk

KNUD MICHELSEN

39627781 • knud@michelsen.mail.dk

Redaktionen af Slædesporet
– udgøres af bestyrelsen med
Claus Oreskov
som ansvarshavende redaktør.

Alle henvendelser vedr. udgivelsen
bedes rettet til redaktøren
info@infor.dk

ISSN 1603-9246

WWW.KRH.DK

Kunst i læ af polarcirklen

Kunstneren Susie Paallengetaq Silook (født 1960) er fra Alaska jupik/inuit. Hun laver skulpturer ofte af materialer fra fangstdyrene, hvalknogler og hvalros tænder. Silook vælger som sit emne kvinder og alt som relaterer til kvinden. Hun udforsker det fantastiske i jupik kulturen og inspireres af forfædrenes elfenbens dukkeformer fra hendes klan på St. Lawrence Island. Disse dukker blev traditionelt lavet af mænd. Silook udfordrede denne tradition med sine arbejder.

Hun er aktivist for urfolks kvinder og kunstnere, idet hun skaber opmærksomhed omkring den kulturelle, lovlige anvendelse af hvalros elfenben og andre produkter fra fødevarekilderne for hendes folk. Disse produkter er gradvis blevet forbudt i USA og dermed Alaska. Hun påpeger, at kolonimagten overreagerer når det kommer til brugen af de få ressourcer der stadig er til rådighed for urfolkene i Alaska. Hendes kunst kan i dag ses på flere museer i Alaska.

